

.....
политики Канады в разных отраслях экономической, политической, внутренне-социальной, культурной и международной жизни этого государства. Определены основные направления канадоведческих исследований в историографии. Указано, какие вопросы основательно изучены, а так же те аспекты, которые являются недостаточно изученными и остаются так называемыми белыми пятнами в современной постсоветской историографии.

Ключевые слова: историография, канадоведческие студии, Украина, Россия, постсоветская наука.

УДК [314/316:32]-048.35:930(477)

Г. І. Калінічева

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті здійснено концептуальний аналіз наукових досліджень процесу модернізації, визначено наукові підходи українських вчених до змісту та проблем суспільно-політичної модернізації. Виокремлено напрями наукових розвідок модернізаційних процесів в українській історіографії, вказано, що суспільно-політична модернізація в Україні є об'єктивною необхідністю, закономірністю та відповіддю на виклики часу.

Ключові слова: модернізація, політична модернізація, суспільний розвиток, наукові дослідження, історіографія.

Геополітичні зрушення на рубежі ХХ-ХХІ століть та розбудова незалежної української держави поставили на порядок денний низку невідкладних завдань в економічній, політичній, соціальній, освітньо-науковій та інших сферах суспільного життя. Отримавши у спадок від радянської минувшини екстенсивну економіку, громіздкий партійний та бюрократичний апарат, який був складовою адміністративно-командної системи управління, а також науково-технологічну відсталість та заідеологізоване суспільство, Україна мала виробити оптимальну й ефективну стратегію соціального поступу, щоб ствердитися як, дійсно, незалежна й успішна держава. Проте, демагогічні заклики політиків, науково необґрунтовані реформації та соціальні експерименти перших років незалежності не тільки не дали очікуваних результатів, але й призвели до низки політичних та соціально-економічних криз.

Свроінтеграційні амбіції України детермінували вироблення та реалізацію стратегій інноваційного соціально-економічного поступу, оптимальних й ефективних підходів до формування зовнішньої політики. Складовими модернізаційної стратегії мали стати глибокі системні перетворення в державі, утвердження в ній демократії та верховенства права, оновлення політичної системи, формування цілісної демократичної ідентичності українського суспільства та розбудова громадянського суспільства, ствердження України як конкурентоспроможного та інвестиційного привабливого учасника глобальної економіки, поширення сучасних технологій політичного та економічного менеджменту, активізація людського капіталу, реформування освітньої і науково-технічної галузей тощо.

Складний і почасти суперечливий розвиток модернізаційних зрушень в Україні обумовив науковий інтерес вітчизняних суспільствознавців до цієї проблеми. Дослідники у галузі історії, економіки, соціальної філософії, політології, соціології, права, державного управління та інших галузей соціогуманітаристики включилися в активний науковий дискурс щодо змісту, напрямів, перспектив та викликів модернізації в Україні. Серед численних робіт, в яких розкриваються проблеми суспільно-політичної модернізації України, на особливу увагу заслуговують роботи В. Андрущенка, Ю. Волошина, Є. Головахи, В. Головка, В. Горбатенка, Г. Зеленько, В. Кременя, І. Кресіної, П. Кутуєва, О. Михайловської, М. Михальченка, О. Новакової, М. Паламарчука, Є. Перегуди, Т. Пояркової, Ф. Рудича, В. Ткаченка, В. Токовенко, Ф. Шульженка. У численних роботах українських науковців зазначається, що в основі модернізації, як однієї з необхідних умов становлення нового світового порядку, лежить визнання головною закономірністю соціального розвитку постійної зміни, ускладнення політичних, економічних і культурних структур та їхніх функцій відповідно до потреб раціонального та ефективного функціонування суспільства.

Аналізуючи політичні, економічні, соціокультурні процеси, що відбуваються у сучасних державах, вітчизняні та зарубіжні дослідники послуговуються різними термінами: «трансформація», «модернізація», «транзит», «перехід», «реформа», «перетворення», «революція» тощо. Суспільні зміни можна розглядати під різними кутами зору: трансформації і модернізації, прогресу і регресу, революції й еволюції тощо. Використання науковцями широкого понятійно-категоріального апарату для пояснення соціальних змін обумовлене складністю, неоднозначністю, багатовимірністю та варіативністю соціально-економічного та політичного розвитку різних країн. У сучасній Україні найчастіше використовується трансформаційний, модернізаційний та революційний підходи до розгляду суспільних змін.

Метою статті є здійснення концептуального аналізу модернізації та наукових підходів українських суспільствознавців до змісту, напрямів та проблем модернізаційного процесу.

Вперше термін «модернізація» був застосований у 1770 р. філософом Маркізом Де Кондорсе для визначення спроможності людей науково спрямовувати зміни у суспільстві. У XVIII ст. «модерність» розумілася просвітниками комплексно: державна модернізація була тісно пов'язана з економічною, яка унеможлиблювалась без суспільної модернізації. У свою чергу, суспільна модернізація мала спиратись на культурні зміни, яких можна було досягти при певній підтримці державних структур. Системне й комплексне дослідження процесу та проблем модернізації розпочалося з другої половини XX століття, коли в американських та європейських університетах сформувалися потужні наукові школи під керівництвом соціологів Т. Парсонса, Е. Шилза і Р. Дарендорфа, політолога Л. Пая і економіста У. Ростоу.

У розвитку глобальної теорії модернізації як певної сукупності конкретних теорій, розроблених і розроблюваних в економічній, політичній, соціокультурних сферах різними дослідницькими колективами і авторами, виокремлюють три етапи. Перший етап (середина 1940-х – 1960-х рр.) – зародження концепцій соціально-політичної модернізації, пов'язане з іменами таких теоретиків, як У. Ростоу, Д. Аптер, Г. Алмонд, Д. Пауелл, які розробили основні постулати теорії модернізації: універсалізм, технологічний детермінізм, вестернізацію, критику основних характеристик традиційних суспільств. Друга половина 1960-х – початок 1970-х рр. позначилась критикою теорії модернізації (Р. Бендікс) та виробленням нових підходів до аналізу суспільних процесів. Другий етап (1970-ті – 1980-ті рр.) – відхід від америкоцентризму й євроцентризму, характеризувався появою більш виважених ідей, заснованих на різноманітних чинниках політичного, соціального, економічного розвитку і зосередженні уваги на проблемі стабільності політичного розвитку як передумові соціального та економічного прогресу. Виокремлюються ліберальний (Р. Даль, Г. Алмонд, Л. Пай) та консервативний (С. Хантінгтон, Дж. Нельсон, Х. Лінц) напрями теорії модернізації. Третій етап (кінець 1980-х рр. – теп. час). – утвердження концепції «модернізація в обхід модерніті (сучасності)», яка обґрунтовує можливість соціально-політичної модернізації на основі збереження соціокультурних традицій того чи іншого суспільства без нав'язування чужих (західних) зразків (А. Абдель-Малек, Ш. Айзенштадт, С. Хантінгтон та ін).

Західні теорії модернізації другої половини XX ст. спиралися на класичні постулати еволюції та еволюціонізму і тлумачилися як рух до прогресивного ускладнення й удосконалення. Соціальна рівновага, згідно цим теоріям, мала ґрунтуватись на ліберальній демократії, раціональному управлінні, індустріальній економіці, комплексному розподілі праці, статевої рівності, згасанні класових, релігійних і національних конфліктів, масовому споживанні тощо. На противагу західним теоріям модернізації, в СРСР набули поширення теорії «розвиненого соціалізму» та «соціорієнтації» для країн третього світу.

Перебіг економічних, політичних, соціокультурних подій упродовж 1960-1980-х рр. призвів до внесення коректив у західні теорії модернізації, зокрема, у 60-ті рр. XX ст. набув популярності соціоісторичний підхід до аналізу суспільства. У роботах Р. Арона, Д. Белла, М. Вебера, Е. Дюркгейма, Г. Зімеля, О. Конта, Р. Міхельса, В. Парето, Г. Ріккерта, П. Сорокіна, Г. Спенсера, А. Токвіля органічно були поєднані соціологія та історія. Предметом досліджень західних суспільствознавців з другої половини 1980-х рр. стали оригінальна (або спонтанна) та вторинна (або віддзеркальна) модернізації. Сучасні науковці виокремлюють також органічні, революційні та наздоганяючі (наздоганінні) різновиди модернізації. У багатоманітності та всеохопності розуміння модернізації, нині вона дедалі більше розглядається як суперечливий процес, що тяжіє до конфліктів не лише на стадії становлення, а й на рівні «розвинутих» країн.

В українському суспільствознавстві існує кілька підходів до визначення поняття «модернізація», оскільки процеси модернізації характерні для різних сфер життєдіяльності суспільства. Так, терміном «модернізація» позначається механізм забезпечення здатності соціальних систем до вдосконалення та складна сукупність соціально-економічних, культурних та політичних змін, що відбуваються у суспільстві [1, с. 238]. В енциклопедичному словнику «Філософія політики» науковці вказують, що поняття модернізації охоплює дослідження кардинальних суспільних змін у різних вимірах: *історичного процесу* (а всередині нього – історична ранньокapіталістична модернізація у країнах західної цивілізації; модернізація в умовах бюрократичного державно-монополістичного капіталізму і сучасні зміни у країнах, які ще відстають від передових), *суспільства як системи* (синхронний аналіз економічної, соціально-політичної й культурної модернізації); модернізації *людської особистості* [2, с. 371]. Автори «Політологічного енциклопедичного словника» тлумачать модернізацію як процес трансформації суспільства, який супроводжується активізацією відповідних інститутів, соціальною мобілізацією, розширенням політичної, соціальної та економічної участі громадян, поширенням ідеології узгодженого вільного підприємництва, інституціями типу кластерів, кооперацій, властивих розвиненим країнам, у країнах менш розвинених [3, с. 208]. Виокремлюється вітчизняними науковцями політична модернізація [4, с. 364]. В «Економічній енциклопедії» модернізація розглядається як процес оновлення, осучаснення, часткового технічного й технологічного переоснащення промислових і сільськогосподарських підприємств у відповідності до нових потреб і норм, показників якості [5, с. 468].

У вітчизняній науковій літературі існує декілька підходів до тлумачення терміну та визначення сутності модернізації, здебільшого вона розглядається під кутом зору цивілізаційної теорії. Так, М.І. Михальченко модернізацією називає «будь-яке динамічне, свідомо регульоване і якісне поліпшення в економічній, політичній сферах» та розглядає її як частину більш широкого процесу трансформації [6, с. 33, 34]. Аналізуючи висвітлення модернізації у науковій літературі в рамках цивілізаційного підходу, вчений вказує на те, що «один підхід, на наш погляд, однобокий, розглядає модернізацію як долучення до європейської (християнської) цивілізації. Інший – більш зважений, розглядає модернізаційні процеси в рамках концепції плюралізму розвитку світових цивілізацій, коли модернізація розглядається як природний, але прискорений процес освоєння вже існуючих цивілізаційних досягнень у рамках «своєї» цивілізації і включення в суспільне життя країни досягнень інших цивілізацій» [6, с. 32]. М.І. Михальченко акцентує свою увагу на тому, що модернізація орієнтує суспільство і його структури, сфери на вдосконалення, просування вперед, на розробку і реалізацію нових цілей, задач, пріоритетів, стратегій. За його баченням, модернізація – це творчо-перетворювальна функція розвитку, але специфічна – як засіб оновлення суспільства. Не можна не погодитися з думкою науковця про те, що «модернізація, дійсно, є незавершеним проектом – проектом, що ніколи не завершується у глобальному вимірі. Суспільство, що завершило модернізаційний проект, може вирушати на історичний смітник» [6, с. 35]. Тому очевидним, на думку вченого, є завдання прискореної модернізації українського суспільства: «...Україні терміново потрібно розв'язувати проблеми не тільки в аспекті модернізації навздогін, щоб зрівнятися з розвинутими країнами світу, а й випереджальної модернізації. Потрібно не тільки залучати передові світові технології в промисловість, сільське господарство, сферу обслуговування, політичний і освітній процеси, у науку й культуру, але й створювати свої нові науково-технічні, політичні, освітні технології, що були б конкурентноспроможними на світовому ринку матеріальних і духовних цінностей» [6, с. 34].

Р. Войтович так само, як і М. Михальченко [6, с. 34-35], диференціює поняття модернізації та трансформації. «Якщо модернізація передбачає адаптовану до сучасних вимог зміну процесу з набуттям ним нової позитивної якості, то трансформація являє собою перетворення внутрішньої сутності певного явища та переведення його з одного стану функціонування в інший», – вказує дослідниця. Водночас вона звертає увагу на те, що ототожнення категорій модернізації та осучаснення є також неправильним, адже це категорії, які методологічно не збігаються між собою. На думку Р. Войтович, «...осучаснення є складовою модернізації, оскільки воно передбачає наявність певного еталона сучасності, зіставлення з яким породжує прагнення досягти або зрівнятися з вищим рівнем. Це безпосередньо викликано тим, що в умовах глобалізації відбувається нерівномірний розвиток держав, оскільки співіснують так звані передові, розвинені та відстаючі країни, для яких

.....
характерна така форма співіснування, як «наздоганяючий розвиток», осучаснення ж підтягує його до найвищих стандартів такого розвитку» [7, с. 16].

Деякі дослідники, зокрема Г.І. Зеленько, розрізняють країни з органічним та неорганічним розвитком (наздоганна модернізація). Автор стверджує, що на розвиток останніх впливають переважно зовнішні, а не внутрішні чинники, тому зміни в економіці, культурі, політиці та соціальній сфері доволі часто не узгоджуються між собою. Так, Г. Зеленько стверджує, що в Україні бракує не лише об'єктивних, а й суб'єктивних передумов реалізації «польського сценарію» – сценарію динамічної та послідовної модернізації. На її думку, успіх Польщі у модернізаційних процесах лише почасти можна пояснити сприятливішою, ніж в Україні, стартовою ситуацією та зовнішніми впливами. Не менш важливу роль відіграла послідовна внутрішня й зовнішня політика владних еліт і характер створеної ними політико-правової моделі [8].

В.П. Горбатенко наголошує, що сьогодні є можливість подолати стереотипні уявлення про модернізацію як поєднання різномірних соціально- історичних процесів, що характеризують індустріалізацію у країнах розвинутого капіталізму або ж як сукупність процесів, що супроводжують політичні зміни в країнах «третього світу» [9, с. 24-25]. За його баченням, якщо процес модернізації є органічним стосовно конкретно взятого суспільства, то він проходить чотири основні стадії: 1) усвідомлення мети; 2) консолідацію модернізаторськи налаштованої еліти; 3) період трансформації; 4) інтеграцію суспільства на новій основі [10, с. 7].

Для посткомуністичних країн, у т.ч. й для України, модернізація означає прискорений рух до цивілізованих структур та високого рівня життя, яких можна досягти на основі нових технологій і зрілих політичних відносин. З огляду на велику кількість різночитань у розумінні змісту, масштабів та напрямів модернізації, найчастіше використовується механізм політичної модернізації – запозичення, копіювання, імітація зразків, яка здійснюється в конкретно-історичному та соціокультурному контексті тієї чи іншої країни з урахуванням національних традицій. Політична модернізація, за В. Горбатенком – це «практичне втілення елементів раціональної влади і політичної бюрократії шляхом поєднання політичних, економічних і духовних чинників соціального розвитку; зростання здатності політичної системи постійно й успішно адаптуватися до цілей; диференціацію політичної структури, орієнтовану на створення ефективної інституційно-рольової системи; ослаблення і заміщення традиційних еліт модернізаторськими; подолання вітчуження населення від політичного життя й забезпечення його індивідуальної та групової участі у ньому; постійне вдосконалення нормативної і ціннісної системи суспільства [9, с. 25].

Комплексний аналіз здобутків і втрат, перспектив і викликів процесу модернізації українського суспільства здійснено у монографії В.В. Цветкова та В.П. Горбатенка «Демократія –Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства». Автори неупереджено розкрили проблеми стихійного виникнення й цілеспрямованого утвердження в Україні демократії як сучасного цивілізаційного процесу та визначили специфіку взаємодії таких фундаментальних політико-правових феноменів, як демократія, управління, бюрократія. Логічною складовою монографії є визначення перспектив еволюційної трансформації українського суспільства через розвиток соціальної правової держави і громадянського суспільства, гуманізацію суспільно-політичних процесів [11].

Більшість українських вчених відзначають, що процес політичної модернізації охоплює, як правило, три основні сфери: політичну систему, політичну культуру, політичну поведінку. У науково-аналітичних матеріалах експертів Національного інституту стратегічних досліджень [12], академічних установ України [13], у колективних [14; 15; 16; 17] та одноосібних [18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25] монографіях науковці сходяться у думці, що складовими суспільно-політичної модернізації є: формування нової модернізаторської політичної еліти; зростання динамізму політичної системи, її здатність адекватно реагувати на зміни політичних реалій; зниження ступеня відчуження громадян від політичної влади; забезпечення реальної участі народу у політичному житті; отримання громадянами об'єктивної, неупередженої інформації; постійне вдосконалення цінностей та норм у системі політичної культури. Зауважимо, що вказані вище складові змісту суспільно-політичної модернізації є віддзеркаленням процесу демократизації суспільства, тому можна вважати, що демократизація політичної системи є основним змістом її модернізації.

Зокрема, у монографії «Політико-ідеологічний процес в українському суспільстві в умовах модернізації: порівняльний аналіз» розкривається основний напрям розвитку суспільства в умовах модернізації та його складові: становлення ефективно діючих владних структур; формування консолідаційної ідеології та сучасної української політичної нації; утвердження інноваційної моделі економіки; визначення стратегії зовнішньої політики. З огляду на нинішню соціально-політичну ситуацію в Україні та ментальний розкол у суспільстві, особливої актуальності набувають позиції авторів монографії щодо необхідності подолання політичного та ідеологічного протистояння у процесі модернізаційних заходів. За переконанням науковців, «...потрібно рішуче відкинути націоналістичні концепції «української України» і «України для українців», які до останнього часу утверджувалися на державному рівні і по суті є спробою формування не національної ідеології, а ідеології «титової нації», що внесло розкол у багатонаціональне українське суспільство, українську політичну націю і поставило під загрозу цілісність України» [15, с. 166].

Узагальнюючи науковий доробок вітчизняних суспільствознавців з проблематики суспільно-політичної модернізації, видається можливим виокремити наступні напрями наукових розвідок в українській історіографії: 1) наукові роботи, в яких обґрунтовуються концептуальні та методологічні засади модернізаційних процесів; 2) наукові студіювання процесу демократизації суспільно-політичного життя як основного напрямку модернізації; 3) дослідження демократизації державно-політичних інститутів як складової модернізаційних процесів; 4) наукові розвідки партійно-політичного виміру демократичної модернізації; 5) наукові праці, в яких розкриваються проблеми громадсько-політичної сфери, розбудови громадянського суспільства, формування політичної нації; 6) наукові роботи, присвячені різним аспектам процесу формування модернізаторської еліти; 7) дослідження, в яких здійснено аналіз процесу модернізації державного управління та місцевого самоврядування; 8) наукові публікації, в яких розкриваються різні аспекти взаємодії в тріаді «державна – особа – суспільство» у процесі модернізації; 9) наукові праці, предметом дослідження яких виступають економічні, зовнішньополітичні, безпекові, науково-технологічні, освітньо-наукові, культурні аспекти модернізації; 10) наукові розвідки, присвячені аналізу ціннісних, ідеологічних, моральних, соціокультурних вимірів процесу модернізації.

Таким чином, проведене дослідження стану наукової розробки проблеми суспільно-політичної модернізації в українській історіографії дає підстави для ствердження, що вона залишається актуальною темою для українського суспільствознавства упродовж всього періоду незалежності. Серед наукової громадськості існує плюралізм підходів щодо визначення змісту та напрямів модернізації: вона не завжди розглядається як лінійний процес; етапи модернізації в кожній країні мають свою специфіку; модернізація однієї сфери не завжди детермінує модернізаційні зміни в інших сферах; проведення реформ у будь-якій сфері суспільного життя при оперті лише на адміністративні важелі формує зону підвищених ризиків. Водночас, більшість вітчизняних науковців солідарні у тому, що, попри наявність комплексних, фахових наукових розробок українських вчених, процеси суспільно-політичної модернізації у нашій державі відбувалися без довгострокової науково-обґрунтованої політичної та соціально-економічної стратегії. Проте, незважаючи на кризові синдроми модернізації, на які також вказують українські дослідники, модернізаційні процеси у всіх сферах суспільно-політичного життя в Україні є об'єктивною необхідністю, закономірністю та відповіддю на виклики часу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сучасний словник із суспільних наук / О.Г. Данильян, М.І. Панов (ред.). – Х.: Прапор, 2006. – 432 с.
2. Філософія політики: Короткий енцикл. словник / Авт.-упоряд.: Андрущенко В.П. та ін. – К.: Знання України, 2002. – 670 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; упоряд. В. П. Горбатенко, А.Г. Саприкін; ред. Ю.С. Шемшученко, В.Д. Бабкін. – К.: Генеза, 1997. – 395 с.
4. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В.П. Горбатенко; відп. ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, Українська асоціація політологів. – 2.вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 735 с.
5. Економічна енциклопедія: у 3 т. / гол. ред. Б.Д. Гаврилишин. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 2 / відп. ред. С.В. Мочерний. – 2001. – 848 с.
6. Михальченко М. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М. Михальченко. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. – 488 с.

7. Войтович Р. Модернізація державного управління в умовах глобалізації / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2013. – № 2. – С. 14-23.
8. Зеленько Г.І. «Навздогінна модернізація»: досвід Польщі та України / Г.І. Зеленько. – К.: Критика, 2003. – 216 с.
9. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть / В.П. Горбатенко. – К.: Академія, 1999. – 239 с.
10. Горбатенко В.П. Проблеми політичної модернізації українського суспільства / В.П. Горбатенко // Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування. Збірник науково-експертних матеріалів / За ред. М.М. Розумного. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2007. – 94 с.
11. Цветков В.В., Горбатенко В.П. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.
12. Україна: політичні стратегії модернізації : зб. наук.-аналіт. доп. / за ред. М.М. Розумного (заг. ред.) та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К.: НІСД, 2011. – 322 с.
13. Політико-правові стандарти ЄС і напрями вдосконалення моделі модернізації сучасної України : наук. записка / [Горбатенко В.П. та ін.] ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К.: [б. в.], 2011. – 106 с.
14. Кремень В.Г., Ткаченко В.М. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / В.Г. Кремень, В.М. Ткаченко. – К.: ДрУк, 1999. – 446 с.
15. Політико-ідеологічний процес в українському суспільстві в умовах модернізації: порівняльний аналіз : монографія / за заг. ред. Ф.М. Рудича] ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф. Кураса. – К.: ІПІЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2013. – 445 с.
16. Ціннісна складова модернізаційних процесів у сучасному соціумі України: колект. монографія / відп. ред.: О.М. Балакірева, О.П. Шестаковський; НАН України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». – Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2014. – 339 с.
17. Перспективи та напрями модернізації політичної системи України: монографія / за ред. д-ра політ. наук, проф. О. М. Кіндратець; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – 337 с.
18. Новакова О.В. Політична модернізація та розвиток демократичних процесів в сучасній Україні / О.В. Новакова; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ : Видавництво СХУ ім. В. Даля, 2006. – 216 с.
19. Висоцький О.Ю. Політична влада в Україні: проблеми легітимації та модернізації: монографія / О.Ю. Висоцький. – Д.: Інновація, 2012. – 130 с.
20. Перегуда Є.В. Виконавча влада України. Політико-правові аспекти модернізації : монографія / Є.В. Перегуда. – К.: Логос, 2013. – 405 с.
21. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні та практичні аспекти: монографія / М.І. Лахижа ; Укоопспілка, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – 289 с.
22. Шульженко Ф.П. Соціально-правова держава в Україні: проблеми становлення та модернізації: монографія / Ф.П. Шульженко ; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2007. – 390 с.
23. Ханстантинов В.О. Політичний вимір толерантності: ідеї та проблеми: монографія / В.О. Ханстантинов ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 333 с.
24. Пояркова Т.К. Кризовий синдром модернізації незалежної України: причини виникнення та засоби подолання: монографія / Т.К. Пояркова. – Суми : Університетська книга, 2015. – 351 с.
25. Паламарчук М.О. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти: монографія / М.О. Паламарчук; за ред. О. В. Литвиненка. – К.: НІСД, 2014. – 152 с.

Kalinicheva H.I. Social and political modernization as a subject of scientific discourse in Ukrainian historiography.

The article conceptually analyzes the research of the process of modernization and defines scientific approaches of Ukrainian scientists towards the content and main issues of social and political modernization. The author determines main directions of scientific investigations in Ukrainian historiography in the field of modernization processes and states that social and political modernization in Ukraine is an objective necessity, normal and appropriate response to challenges of the time.

Key words: modernization, political modernization, social development, scientific research, historiography.

Калиничева Г.И. Общественно-политическая модернизация как предмет научного дискурса в украинской историографии

В статье осуществлен концептуальный анализ научных исследований процесса модернизации, определены научные подходы украинских ученых к содержанию и проблем общественно-политической модернизации. Выделены направления научных исследований модернизационных процессов в украинской историографии, указано, что общественно-политическая модернизация в Украине является объективной необходимостью, закономерностью и ответом на вызовы времени.

Ключевые слова: модернизация, политическая модернизация, общественное развитие, научные исследования, историография.